

HELHESTEN

Helhesten . Tidsskrift for Kunst . 1. Aargang . Hefte 5 og 6. Side 121-148 . Kbhvn.
i Kommission hos Athenæum . Pris for dette Dobbeltnummer 3,00 Kr.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Ansvarshavende Redaktør: R. Dahlmann Olsen, Prags Boulevard 12, S. Telefon: Amager 6136 vega

NÆSTE AARGANG BLIVER ENDNU BEDRE

INDSEND OMGAAENDE INDBETALINGSKORTET

SKAF ENDNU FLERE ABONNENTER

HEERUP

FØRSTE AARGANG

Den række hefter, der udgør første aargang af HELHESTEN, viser en gradvis voksende forstaaelse af de synspunkter, der blev lagt til grund for bladet, og har efterhaanden skabt en medarbejderstab, der fuldstændig berettiger vort program i første nummer: at repræsentere forskellige anskuelser, der tilsammen kan gi den frugtbare brydning i det levende kunstliv.
Vi har af flere aarsager foretrukket at gi bladet en oplysende form frem for en kritisk. Det har blandt andet været magtpaaliggende at faa saa meget frem som muligt af det her i Danmark udyrkede aktuelle kunststof. Værdien af at forklare en kunstner og omverdenen, at han er talentløs, er vist ogsaa ret problematisk.
Man har bebrejdet os, at vi ikke i højere grad fremdrog alle de uhyrligheder, som vi alle ved findes indenfor dansk kunstliv, men da de egentlig skandaliserer sig selv ganske fortræffeligt og vi samtidig nærer den dybeste mistro til vor evne til at forbedre disse tilstande ved skriveri, finder vi ingen større grund til at spilde papir paa en pædagogisk virksomhed paa dette felt.
Og lige saa lidt som vi finder anledning til at opdrage kunstnerne eller revse kunstverdenen, finder vi nogen værdi i at forsøge os i pædagogik overfor publikum. Med en fremvisning af de ting, der interesserer os, har vi givet et billede af kunstverdenen i dag. Idet vi ønsker i saa høj grad som muligt at repræsentere det primære: kunstnerne, deres analyser, synspunkter og arbejder, frem for det sekundære: kunsthistorikerne og kunstkritikerne, deres vurderinger og rekonstruktioner.
Publikum maa selv vurdere, om de synes om disse ting eller ej. Hvad man ellers vil lære publikum at tro er efter vor mening falsk og bedrag.
Vi unddrager ikke den brede befolkning en tilegnelse af kunsten, ved kun at fremdrage hvad vi selv finder interessant. Det vilde kun være at støtte en falsk illusion, hvis kunstnerne vilde indbilde den brede befolkning, at den har fuld del i kunstlivet, naar den unddrages andre sociale værdier. Vor forbindelse med folket er af en anden og betydelig mere direkte art, idet vi er en lille del af den.
Vor opgave i den nuværende situation er at inspirere kunstnerne til nye resultater, at søge de oplevelser, der kan forny os, og at paavise eksistensen af den kunst, der bærer inspirationen og livskraften i sig, ligegyldig af hvad art den end kan være. Vort blad saavel som den enkelte kunstner behandler maaske ikke direkte »de nuværende omstændigheder« eller aktuelle begivenheder, men vi er identiske med dem, og et direkte optimistisk resultat af dem, og lad saa kunst*historikerne* om en snes aar behandle vor tid og dens udtryk. Det er deres opgave og ikke kunstnernes. Vor opgave er at *være* vor tid, at være levende og kæmpende med i den.

REDAKTIONEN.
JUNI 1942.

SKULPTUR FRA KYPERN.

AF EILER BILLE.

Følgende er ikke en speciel kunsthistorisk redegørelse, men en række kunstneriske betragtninger.

Disse skulpturer, hvoraf de ældste stammer fra øens jernalder, fra aar ca. 3000, møder os med noget saa oprindeligt og friskt i oplevelsen, noget saa ligetil og uhøjtideligt, at man kan tænke sig at glemme alle de mange hundreder af aar, og forestille sig hvor glad og lykkelig man vilde ha været, undskyld blasfemien, ved at se dem f. eks. i aar i skulptursalen paa »Kunstnernes Efteraarsudstilling«. Enten den helt ornamentalt opfattede, der er den tidligste, to rektangler anbragt ovenpaa hinanden, og med de indtegnede linier fremhævet med hvid farve mod det røde ler, eller den senere figur fra ca. 2000, der ligger naturalismen nærmere.

Man har fundet den i en række variationer, der alle kaldes »idoler i undertøj«. Det er et typisk træk for de ældste skulpturer fra Kypern, enten de er helt tidlige eller noget senere, at de altid, selv hvor man ellers hælder mod naturalismen, bevarer det fremspringende rovfugleagtige næb midt i ansigtet mellem de cirkelrunde øjne.

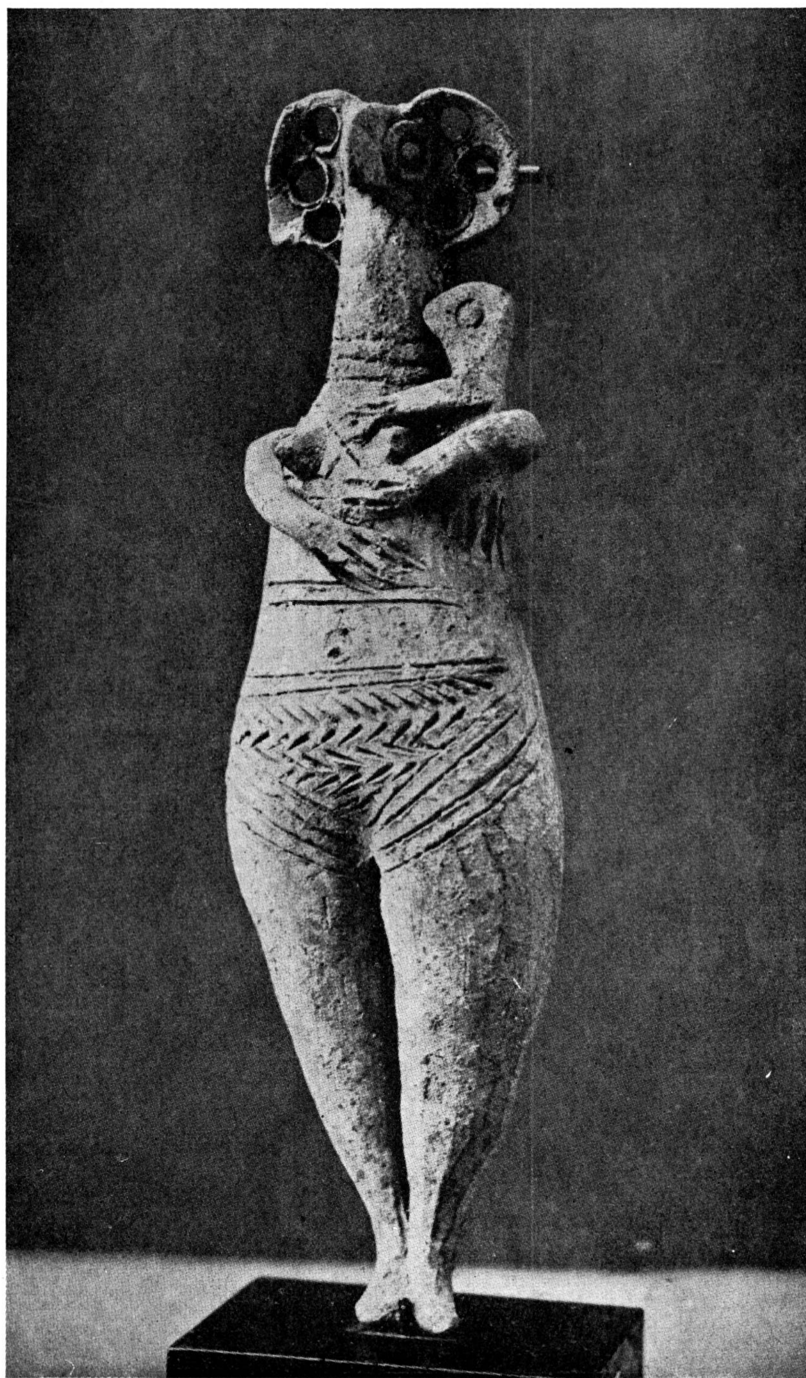
Bag denne bevidste eller ubevidste vilje, ligger en stærk ærbødighed for symbolets magt.

De gennemstukne ører er karakteristiske for skulpturerne i den senere periode. Man kan følge overgangen fra den første ornamentale form til en senere naturalistisk paavirkning, hvad kunsthistorikerne mener skyldes en større indflydelse fra Asien og muligvis fra Kreta og Kykladerne.

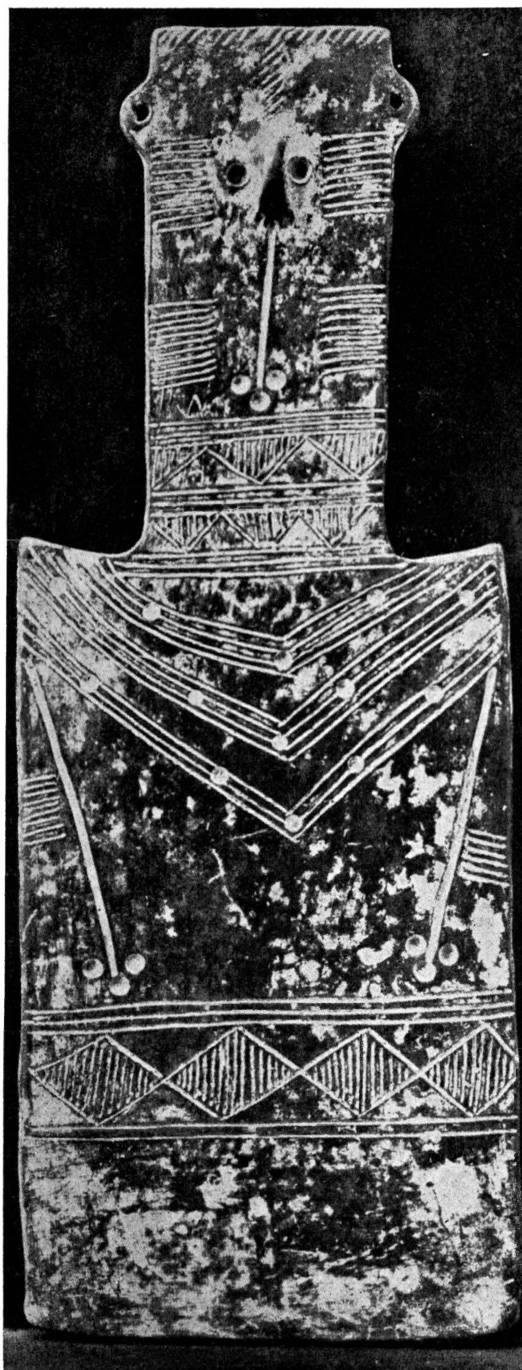
Hvilket straalende debutarbejde vilde fig. 1 »Kvinde og barn« ikke ha været og hvor utraditionelt. Den er ikke en af de skulpturer, der griber os ved sin tekniske fuldkommenhed, men hvor griber den os ikke ved en simpel og inderlig følelse. Vi føler, at det er tilstrækkeligt at se paa den, og bliver befriet for de kritiske betragtninger, der trænger sig ind paa een som goldhed, naar oplevelsen svigter. Sikkert er en saadan skulptur opstaaet af kunstens reneste kilder, der er i den en hengivenhed, noget ungt og forelsket, der helt har gennemtrængt den.

Noget naivt i opfattelsen faar mig til at tænke paa de tidlige arkaisk græske ting. Maaske er det ved enfoldens styrke disse skulpturer fra en tidlig kulturs fødsel naar os, gennem stive smil og genert kejtede bevægelser, som et barn der ægte og oprigtigt gir os alt, hvad det har oplevet. I hvert fald møder vi i denne skulptur »Kvinde og barn«, en livets rytme, som har kunstneren skabt og formet den i et kærtegn.

Den anden skulpturs liniemusik fig. 2 viser slægtskab med en side i moderne europæisk kunst, der tænkes paa den nylig

Mor med barn.

afdøde svejtsiske maler Poul Klee. Begge skulpturer er idoler d. s. v. gudebilleder. Der er intet individuelt ved dem. Naturligvis kan man sige, de er personlige for øen og den tid hvori de opstod, men de viser ingen personkarakteristik.

Selvom man ikke i vore dages kunst kan tale om at skabe gudebilleder, er der i tendensen i nutidskunsten en interessant parallel. En skulptur af Henry Laurens eller Picasso er hverken fru p eller r. Lundstrøms krukker og kander, der tænkes især paa en bestemt tid, virker saa udpræget som symbol, at man ikke er spor forundret ved at se de kvinder, han har malet. Det han har søgt er ikke et minutiøst portrætstudie, men kvindelig monumentalform.

Det samme gælder Adam Fischers tidlige skulpturer.

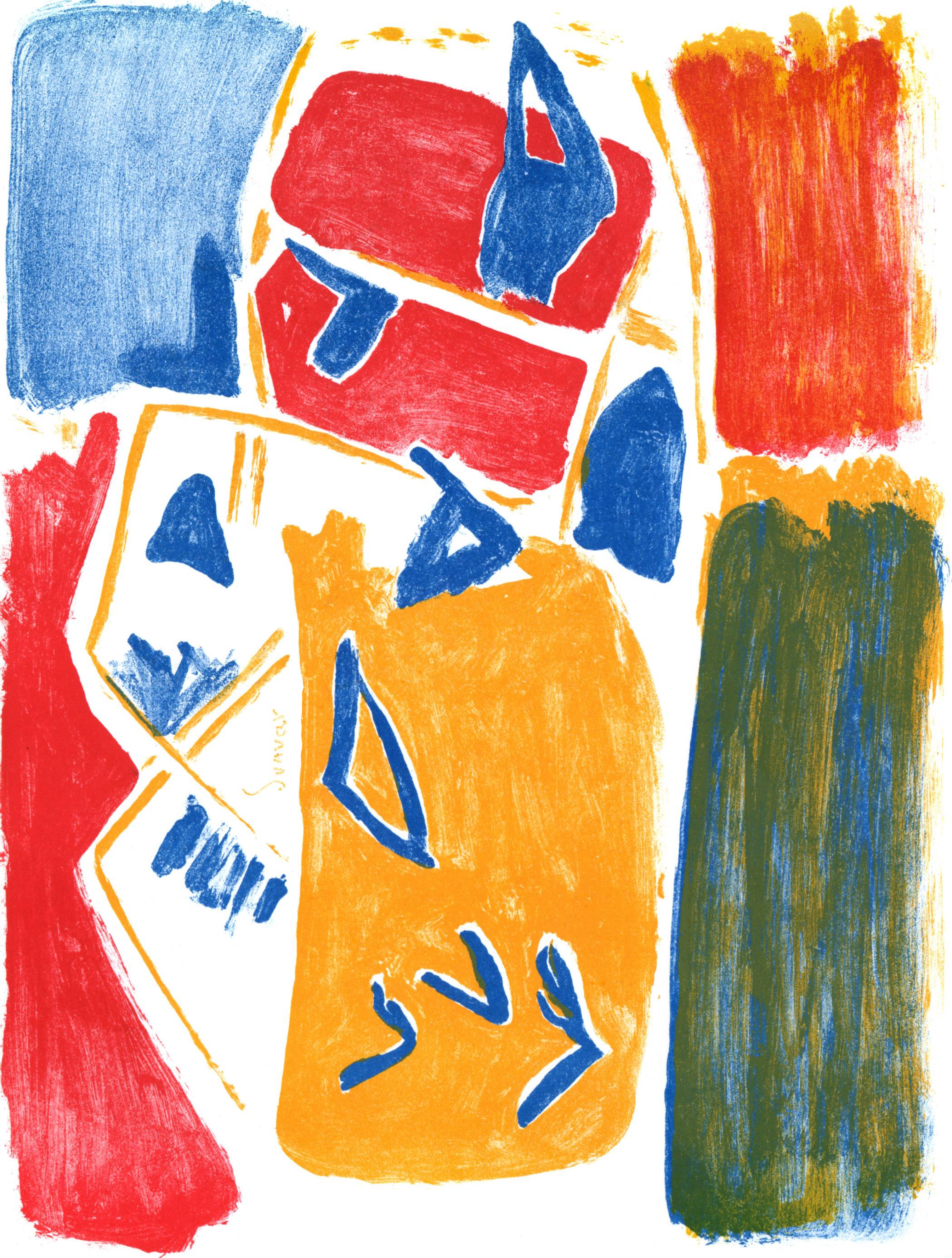
I Giersings billeder udtrykker hans malerpotter og hans portrætter det samme symbolske indhold.

Søndergaards kvinder og mænd maa ses i forhold til landskabet eller havet. Saadan lever de, og deres navne er ligegyldige.

Og abstrakt kunst?

Det maa kaldes ren fantasi, men ikke fantasteri, hvad der jo bliver en forskel. Maaske vil man, naar mellem 3000 og 5000 aar er gaaet, i mangel af bedre kilder nøjes med at kalde de bedste af vore skulpturer idoler og se sig om efter et passende navn til vore billeder.

NÆSTE AARGANG vil blive udsendt gennem postvæsenet, og vi beder derfor vore abonnenter om omgaaende at indsende vedlagte indbetalingskort — eller hvis de ønsker beløbet opkrævet samtidig med at første hefte udkommer, at indsende bestillingskortet, idet det er af største betydning, at vi saa hurtigt som muligt kan faa overblik over oplagets størrelse.

OM *SVAVAR GUDNASON* AF EILER BILLE.

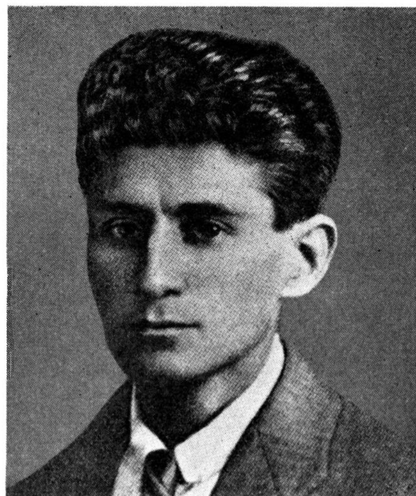
Svavar Gudnason: „Fabeldyr i dagen", 1941.

I virkeligheden har Svavar Gudnason gennem det han selv har skrevet, udtrykt den grundstemning, der gennemtrænger hans kunst. Man kan tale om billeder, hvor stærke afstandsfornemmelser, hvor farvernes styrke og højde, hos den der betragter, fremkalder en lyrisk dramatisk spænding. Det føles som brydningen mellem et arbejdende intellekt og noget romantisk ekstatisk. Resultatet bliver saa heldigvis hverken iskold intellektualisme eller ophedet romantik, men billeder man kan se paa som maleri. Det vil sige at vi ikke behøver at hefte nogen etikette paa dem, men kan glæde os over de værdier, der naar os i al god kunst gennem farvernes frihed og udtryk. Vil vi bagefter benytte os af en etikette, hvad der jo kan være nødvendigt for at skelne mellem de forskellige kunstneriske udtryk, er det naturligvis abstrakt kunst.

Selv om Svavar Gudnasons billeder naturligt føjer sig ind i „Kunstnernes Efteraarsudstilling", føler vi, at et andet lands natur maa ha skabt hans farvesyn. Da han er islænding, er det naturligvis Islands høje luft, noget skingert og klart i atmosfæren, og noget stejlt og brudt i formen, der er baggrunden for de drømme (maaske liggende fjernt tilbage i ham selv) hans kunst udspringer af. Men selv om det islandske jo er os fremmedartet, er det værd at bemærke, at det ikke forhindrer os i at trænge ind til hans kunst.

Den kunst vi staar overfor er i sig selv udtryk for naturoplevelse; vi staar ikke overfor en afspejling af en fremmed verden. Men billederne taler til os direkte ved deres kunstneriske realitet. Der er intet i hans billedudtryk, der hindrer os tilegnelsen. Man føler, at hans kunst i lighed med al god kunst indgaar i en international kultur. Udover det nationale og personligt individuelle, søger han det universelle.

FRANZ KAFKA

Franz Kafka er født i Prag den 3. juli 1883. Han blev i 1906 dr. juris ved Prags universitet. 1908 fik han ansættelse i et forsikringsselskab, og 1911 foretog han en rejse til Paris og i 1912 en rejse til Weimar og Jungborn i Harzen. I denne tid skrev han novellen »Dommen« og paabegyndte romanen »Amerika« og »Forvandlingen«. I 1913 udkom Kafkas første bog »Betragtninger« og derefter »Fyrbøderen«, der danner første kapitel af romanen »Amerika«. Han forlovede sig i 1912, men forlovelsen opløstes senere igen. Fra samme aar stammer romanen »Processen« (der findes oversat til norsk i Gyldendals gule serie), samt »Straffekolonien«. I 1917 forstærkedes sygdommen, som han stadig følte sig tynget af, og den 4. september konstateredes det, at han havde lungetuberkulose. I de følgende aar besøgte han forskellige kursteder og sanatorier. I 1922 skrev han paa romanen »Slottet«. Aaret efter traf han Dora Dynant, med hvem han knyttede en forbindelse, der varede til han den 3. juni 1924 døde paa et sanatorium Kierling ved Wien.

Det er først efter Kafkas død, at hans digtning er samlet og udgivet. Denne ejendommelige kritiske personlighed ønskede ingen offentliggørelse af sin kunst. Vi kan takke forfatteren Max Brod for, at disse brudstykker, der udgør Kafkas digtning, overhovedet eksisterer. Kun tre ufærdige romaner og en række smaafortællinger og betragtninger, men en koncentration af drift og fornemmelser, tanker og oplevelser, der er enestaaende i moderne litteratur.

Der er en intens besættende, til tider forfærdende monotoni over den menneskets kamp med naturens og samfundets ubrydelige lovmæssighed, der afspejler sig i Kafkas produktion, men det er ikke problemdigtning men simpelthen kunst, der maa opleves. Derfor har vi her i bladet oversat nogle mindre fortællinger af Kafka i aarets løb, og man maa saa haabe, at der snart maa foreligge et af hans større arbejder i dansk oversættelse.

Asger Jørgensen.

ODRADEK

FORTÆLLING AF FRANZ KAFKA

Nogen siger at ordet Odradek stammer fra slavisk, og søger paa dette grundlag at paavise dannelsen af ordets form. Andre igen mener, at det stammer fra tysk, kun paavirket af slavisk. Men usikkerheden i begge tydningerne giver vel ret til at slutte at ingen af dem passer, saa meget mere som man heller ikke hos nogen af dem kan finde en mening med ordet.

Naturligvis vilde ingen beskæftige sig med saadanne studier om der ikke virkelig fandtes et væsen, der hedder Odradek. Den ser nærmest ud som en flad stjerneformet garntrisse, og faktisk synes den ogsaa at være beviklet med garn, dog kan det kun være afrevne gamle sammenknyttede og indfiltrede traadstumper af forskellig art og farve. Men der er ikke alene en trisse, for fra stjernens midte rager der en lille tværpind frem, og til denne pind føjer der sig desuden i en ret vinkel endnu en. Ved hjælp af denne sidste lille pind paa den ene side og en af stjernens takker paa den anden side, kan det hele staa oprejst som paa to ben.

Man vilde fristes til at tro, at dette væsen tidligere havde haft en eller anden hensigtsmæssig form og at det nu kun skulde være gaaet i stykker. Det synes dog ikke at være tilfældet, i det mindste findes der ingen tegn derpaa. Der er ingen brudflader eller sammenføjninger at se nogen steder, der kunde henvise til noget saadant, det hele synes ganske vist meningsløst, men paa sin vis afsluttet. Noget nærmere lader sig forøvrigt ikke sige om den, da Odradek er overordentlig bevægelig og ikke til at fange.

Den opholder sig skiftevis paa loftet, paa trappen, paa gangen og i entreen. Tit ser man den ikke i maanedsvis, saa er den flyttet over i andre huse. Dog vender den uvægerligt tilbage igen til vores hus. Til tider naar man træder ud af døren og den hviler sig under trappegelænderet, har man lyst til at tale til den. Naturligvis stiller man den ikke vanskelige spørgsmaal, men behandler den — alene dens ringhed frister dertil — som et barn. »Hvad hedder du egentlig?« spørger man den. »Odradek« siger den. »Og hvor bor du?« »Ubestemt opholdssted« siger den og ler, men det er kun en latter, som man kan frembringe uden lunger. Det lyder omtrent som en raslen i faldne blade. Dermed er underholdningen som regel forbi. Forøvrigt kan man ikke engang altid faa disse svar, ofte er den i lang tid stum som det træ, den ser ud til at være.

Forgæves spørger jeg mig selv, hvad der vil ske med den. Kan den dø? Alt hvad der dør har først haft en slags formaal, en slags beskæftigelse, og derved har det slidt sig op. Det er ikke tilfældet med Odradek. Skulde den maaske stadig blive ved med at trille ned ad trappen med slæbende traade for fødderne af mine børn og børnebørn. Den generer jo aabenbart ingen. Men tanken om at den endog skal overleve mig er mig næsten smertelig.

EFTERAARSUDSTILLINGENS BETYDNING

Paa et tidspunkt, hvor det ser ud til, at Grønningen agter at række Kunstnernes Efteraarsudstilling en hjælpende haand, og hvor ogsaa det tilspidsede forhold til Den Frie synes at udjævne sig, viser nogle af de paa Efteraarsudstillingen debuterede ældre kunstnere deres interesse for denne udstilling i deres svar paa en rundspørge om dette spørgsmaal.

★

Kunstnernes Efteraarsudstilling er den Udstilling, man længes efter at se. Kommer der ikke noget nyt paa Efteraarsudstillingen, kommer der ikke noget nyt i dansk Kunst. Det at der sker noget blandt de Unge, er inspirerende for os alle.

Immanuel Ibsen.

Det var den bedste og sundeste Udstilling.

Da Kunstnernes Efteraarsudstilling i 1916 gjorde sig fri, og fra Charlottenborg flyttede ud i „Den frie Udstillings" Bygning, blev den det, den skulde være, — en uafhængig Udstilling. Ingen havde Privilegium paa at udstille der, men alle kunde, udelukkende ved sit Arbejdes Værdi, forsøge at skaffe sig Plads. Komiteens Sammensætning blev fornyet hver Aar, og Faren for, at en ensidig Opfattelse skulde blive dominerende, blev saaledes minimal. Derfor blev den Samlingsstedet for, hvad der groede af Værdi i dansk Kunst, og derfor er saa mange af dem, der fik Betydning, udgaaet derfra.

Man følte det som en Opmuntring at være med, Fællesskabet i Anstrengelserne var en Hjælp, og Sejr for en blev næsten som en Sejr for os alle.

Kunstnernes Efteraarsudstilling har i Dag de samme Betingelser som dengang. Den er i endnu højere Grad blevet de Unges og de Yngstes Udstilling, fordi de mange opstaaede snævre Sammenslutninger har absorberet en Del af de lidt ældre Deltagere, en Indelukning, der forøvrigt sjældent har været til Fordel for deres videre Udvikling.

Som den eneste uafhængige er den i Virkeligheden den fineste af alle Udstillinger op paa en Maade maaske ogsaa den vanskeligste at komme til at deltage i.

Ligesom før i Tiden er det her, mere end noget andet Sted, at et levende interesseret Publikum vil have Mulighed for at møde den unge, den enkelte, der har Evne til at føre Arbejdet i Kunsten videre i dette Land.

Georg Jacobsen.

Til Helhestens redaktion.

Velsignet väre Efterårsudstillingen, den har blott en fejl, den er statsanerkendt og kan bruges til meget, det er synd for den, sträbere er på täerne.

Det gälder vel i dag som forhen, mennesket forandrer sig näppe, käphesten får bare et andet navn.

Tak for optagelsen.

Oluf Høst.

For mig har Udstillingen gennem Aarene afgjort haft størst Betydning som den fornøjeligste og det bedste Grosted for Kunsten. Der er vel næppe mange Kunstnere i Landet, der ikke med en vis Stolthed helst vilde have tilhørt Efteraarsudstillingen. Og det vilde vel ogsaa være forkert, ikke at indrømme, at vore bedste Kunstnere saa godt som alle fra de sidste 25 Aar er udgaaet derfra.

Det har været Stedet, hvor de forskellige Strømninger har kunnet mødes og Eksperimenterne staa deres Prøve. Disse aarlige Udstillinger har været Saltet — der skal til — ikke bare for den enkelte, men i videre Betydning.

Udstillingen har skabt en Lykkefølelse og en Ansporen, der netop i sin frie Udfoldelse har skabt det rigtige, og vist dansk — og nordisk — Aand blomstrende og levende grødfuldt.

Efteraarsudstillingen er stadig det Sted, hvor

Personlighederne gror frem, og vi kan ikke undvære et saadant Blomsterbed, hvor vi en Dag med Fryd kan glæde os over Væksten og Farvernes Duft.

Efteraarsudstillingen burde hedde „Foraarsudstillingen". I Realiteten er den det og forhaabentlig langt ind i Fremtiden.

Med venlig Hilsen.

M. Kaalund-Jørgensen.

For min Generation betød Efteraarsudstillingen alt — da den var det eneste Sted en ung Kunstner kunde komme frem med sine Arbejder. Det var saaledes den Gang, at den der ikke havde noget Navn kunde ingen Steder leje Lokale.

Nu er det Forhold ændret — men Efteraarsudstillingens Betydning ikke mindre ved — gennem sin Censur at beskytte det talentfulde og gøre sit til at Dilletantismen — som ellers breder sig uhyggeligt — holdes ude.

Deres

William Scharff.

Efteraarsudstillingens betydning er iøjnefaldende. Ser man tilbage paa aarene før og efter 1920, gjorde de overordentlig vanskelige udstillingsforhold udstillingen til et brændpunkt for de unge, og de stærke indtryk af maleriets udvikling i europa, særlig i frankrig, ligesom efterkrigstidens experimentering, gav den en levende spænding.

Det var der tingene skete, paa godt og ondt, og det er det vel stadigt.

Synes man undertiden, at udstillingen ikke har samme levende klang i dag, er det nærliggende at søge forandringen hos sig selv, — men andre forhold kan jo gøre sig gældende.

Den nemmere adgang til at udstille, de mange smaa lokaler til seperatudstillinger, unge sammenslutninger, resulterer i at Efteraarsudstillingen ikke er det eneste udstillingssted for de unge, og mange søger bort tidligt.

Efteraarsudstillingen er dog stadig ungdommens egen udstilling og derfor af allerstørste værdi.

Helge Jensen.

Uden at have Fingrene paa Tidens Puls formaar Kunsten af i Dag ikke at skabe en blivende Værdi. — Efteraarsudstillingen har haft det Held, saa at sige fra sin Start, at have været sig dette Forhold bevidst, saaledes at Tidens forskellige kunstneriske Udslag har kunnet registreres her.

Ogsaa nu lytter Efteraarsudstillingen efter det samme Hjertes Slag.

Deres ærbødige

Åge Vogel-Jørgensen.

Fremtidsbrev til Helhesten.

Helhestens redaktion har bedt mig skrive et par linjer i anledning af Kunstnernes Efteraarsudstillings 75 års jubilæum. Jeg skal gerne fortælle en lille episode, der er ganske typisk for den ændring, der i den sidste generation, er sket i almindelig takt og sømmelighedsbegreb — særlig indenfor kunstnerstanden. Jeg husker ikke rigtig det nøjagtige årstal for begivenheden, men det var under den tyske besættelse af Danmark, så det må have været i årene mellem 1940 og 1943 — vist i 1941.

Det var dengang svære år for Kunstnernes Efteraarsudstilling — før vi opnåede statstilskud, og vi gjorde i de år et stort arbejde for at skaffe passive medlemmer, der med et kontingent af 10 kr. om året støttede udstillingen. Det omtalte år havde vi kun ca. 100 passive medlemmer (!!!!) — og så hændte det, at en dengang kendt, ældre billedhugger — (hans navn husker jeg ikke saa nøje, det var noget i retning af Hans Bakke) — vandt den næststørste gevinst: 150 kr. Det lyder ikke af ret meget, men i virkeligheden var det et rigtig pænt beløb — både malerier og mindre skulpturer kunde købes til den pris. Hvad gør så vor gode kollega Bakke? Jo, han finder i den dekorative afdeling et arbejde, der koster 150 kr., men tror I, han nøjes dermed? Nej, kære venner, manden er kunstner og idealist, han prutter prisen ned til 125 kr. (!!!) og — let irriteret over, at han ikke opnåede et endnu større afslag, styrter han udstillingen rundt for at finde en genstand for de sidste 25 kr. Om det gik husker jeg ikke ret, men jeg tror, det lykkedes ham hos en af udstillerne at kapre et stykke keramik, der ikke var på udstillingen.

Sådan tænkte og handlede en kendt kunstner omkring det herrens år 1941. Denne ædle person, der vilde støtte den unge, stræbende kunst med 10 kr. om året, demonstrerede paa denne måde sit noble sindelag.

Skæverød alderdomshjem, d. 28. dec. 1976.

Holger Kapel.

MALEREN HANS SCHERFIG

AF JØRGEN NASH

Hans Scherfig har baade malet figurbilleder og opstillinger samt nogle billeder fra Frankrig og Amerika. Men urskovsbillederne, der efterhaanden indtar den væsentligste plads i hans produktion, synes dog at være det stærkeste udtryk for hans personlighed.

Man har ofte beskæftiget sig med den sjove kontrast, der i grunden er mellem Scherfigs satirisk-realistiske bøger og hans poetiske næsten romantiske billeder. Der er dem, der har opgivet det og nu i al stilhed kalder Scherfig for et dobbeltmenneske. Men er det nu rigtigt?

Ironien og satiren i hans romaner er en indirekte maade at sige en ting paa, mens poesien i Scherfigs billedverden er direkte og umiddelbar. Men alligevel kan de godt have det samme indhold.

I sine bedste ting, især i urskovsbillederne, er han en paradisisk humorist. Scherfig har aldrig selv været i Afrika og bryder sig vel heller ikke særlig om at komme der. I hans jungler og savannaer genfinder vi de urskove, vi selv har truffet paa i vinduer med potteplanter, i farverige botanikker, i skovbund og i vor fantasi. Billederne kan faa os til at tænke paa de zoologiske billedtavler, man havde i landsbyskolerne. Men det der adskiller dem fra disse ting er gemyttet. Det er ikke vittige morsomheder, men en humorfyldt livsbetragtning. Naar man ser elefanten Ronkedor med de store ører, de alvorlige øjne og de smaa overskægsstødtænder gaa rundt og vælte alle træstammerne i urskoven, eller naar man med fornøjelse overværer sorte negres festmaaltid paa en blegrød og uskyldsren appetitlig missionærpige, saa kommer man uvilkaarligt ihu Gustav Grødings lille opsats »Om humoren«. Scherfig er jo en af de faa der en gang imellem »tør være en fin humorist — humorist paa grund af tilstrækkeligheden af humoristisk opfattelse og fremstilling«.

Digteren Jens August Schade har saa blændende udtrykt dette indhold i sin forklaring til et billede i Scherfigs børnebog »Urskoven«:

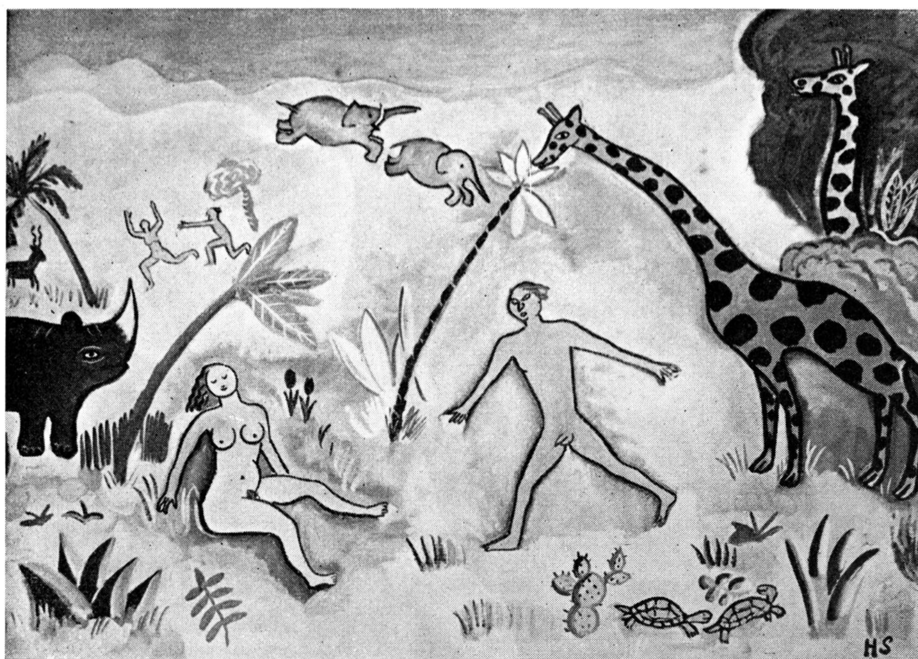
Den Tiger, som du ser, er vokset frem af
Urskovens Jord,
som en Blomst, en sjælden Plante, der er
blevet levende!
Den har Øjne, hvori Afrikas Stjerner
spejler sig, og det mørke Urdyb i Urskovene!
Uhu — men i dens gnistrende Øjne
bor der vist en Sjæl.
Jeg elsker den — det er, som jeg selv
har været Tiger engang. —
Men nu er jeg jo et Menneske — og
drikker Limonade med rød Farve
istedetfor Dyreblod.

Naar denne stemning ikke er tilstede i Scherfigs bøger, er det fordi ydre forhold tvinger ham over i satiren og gør ham bidsk.

Scherfigs billeder indtar en særstilling inden for ung dansk billedkunst. Farveproblemet spiller ikke den rolle, som i andre moderne maleres bestræbelser. Men ikke desto mindre er hans farveverden, særlig i de senere aars produktion tit fængslende. Hvad man end kan sige, — maler er han. En skrivende maler. Det omvendte kan aldrig blive tilfældet, saalænge Scherfig har det direkte forhold til sit maleriske stof.

Hans Scherfig: Billede med Giraffer, 1941.

Hans Scherfig: Slaraffenland, 1934.

DET NÆRE OG DET FJERNE

En Ø ligger langt ude paa det blanke Vand, — Fjorden. Den er nær, samtidig med den ligger saa langt borte. Det nære ligger i, at det er en lille Ejendommelighed, som rejser sig op af det blanke, uendelige Vand.

Hvad er der derude.. er der maaske smukke Blomster, ejendommelige Stenformationer, maaske i nogle røde Farver og grønne eller helt himmelblaa Sten.. i alle Tilfælde et Haab om noget, der lever og gror, Visheden om, at der maa være et lille Stykke af den saa menneskelige, den altid nære Jord. Men Øen ligger langt, langt derude.

Det lange, lunefulde Vand, det brede og runde, den ene Cirkel uden om den anden, det fjerne og kolde.. Angsten for aldrig at naa Land, Rædslen for at drukne sin Betydelighed.

Det lange, lunefulde, det dybe Vand, hvor Konflikternes dystre Mystik ligger paa Lur efter Fiskernes Liv en Lørdag før Paaske.

Det nære og det fjerne, de menneskelige Afstande, Fantasiens Vinger — maaske skrøbelige Vinger, men i alle Fald Redskaber, om det saa gælder Flugten fra Livets haarde Realiteter eller Trangen til at leve et bedre Liv — og smukkere — — — et Mere-Liv.

I har maaske engang været oppe paa et højt Bjerg og set ud over Landet, ud over Fjorden med Øerne, ud paa selve Havet, helt hen til Udlandene og de farvede Mennesker, som vi engang vil besøge, naar vi ikke mere er bange for noget. Dér finder I noget af det enkelte Menneskes Oplevelsesverden, selv om det maaske kun er et lille Gran af Udviklingsprocessen.

Men det er forresten ikke nok at have været saa højt, at man saa hele Verden. Man skal kunne se det, man vil se, — og man skal ville se. Har I en menneskelig Natur, dyb og menneskelig, Sjælens Dybder og Afstande, Fantasiens Flugt, da forstaar I mig.

Det levende Menneske vil altid hævde sig, om saa Fjorden er blank og solbeskinnet eller Havet er i kogende Oprør. Det vil løfte sig, rejse sig, som en visionær Figur, der rager op til Skyerne, ja, maaske helt op i Himmelen.

Det levende Menneskes Tanker og Handlen paa Jordens Overflade i Dag er Livets visionære Hilsen til dem, som fortsætter.

SVAVAR GUDNASON

Snavar S.

HELHESTEN

PRAGSBOULEVARD NR. 12
KØBENHAVN S.

Kan nedlægges ufrankeret i Post-væsenets Brevkasser

10

RESERVERET POSTVÆSENET

CHICAGO POEMS

Carl Sandburg er født 1878 i Galesburg i Illinois. Han er af svensk afstamning. Har udgivet forskellige digtsamlinger. »Chicago Poems« 1916. »Cornhuskers« 1918. »Smoke and Steel« 1920. »Slabs of the Sunburnt West« 1922 og »Good Morning America«. I aarene efter 1930 har Carl Sandburg arbejdet paa udgivelsen af en stor biografi over Abraham Lincoln.

DE SIDSTE SVAR

Jeg skrev et digt om taagen
Og en kvinde spurgte mig, hvad jeg
mente med det.
Hidtil havde jeg kun tænkt paa taagens
skønhed, hvordan det perleagtige og
graa i den blandes og brydes.
Og om aftnerne forvandler de smudsig-
gule hytter med deres tændte lamper til
mystiske farvestraalende punkter.
Jeg svarede:
Hele verden har været taage engang
for længe siden
og en dag vil alt gaa tilbage til taage,
vore hjerneskaller og lunger er mere
vand end ben og væv.
Og alle digtere elsker støv og taage,
fordi alle de sidste svar gaar tilbage
til støv og taage.

DAGEN LANG

Dagen lang i taage og blæst
Har bølgerne slynget deres fraadende
kamme
Mod de diamanthaarde palisader.
Min dreng han for til søs for længe
længe siden
Brune krøller stjal sig frem under
hans hue.
Han saa paa mig med staalblaa øjne
Kæk, ligefrem og ærlig, gik han sin vej.
Min dreng han for til søs.
Dagen lang i taage og i blæst
Har bølgerne slynget deres fraadende
kamme
Mod de diamanthaarde palisader.

DE VIL SIGE

Det værste, mennesker nogensinde vil
sige om min by er dette:
Du tog smaa børn bort fra solen og
duggen, og det flimrende lys,
der leged i græsset under den aabne
himmel.
Og den hjerteløse regn; du satte dem
mellem mure
For at arbejde, kvalte og udmattede
for brød og løn
og lod dem sluge støv og dø med tomme
hjerter,
For en lille haandfuld penge nogle
faa lørdag aftener.

TILSØLET DUE

Lad os være ærlige, damen var ikke en skøge, førend hun giftede sig med en direktør for et aktieselskab, der tog hende ud af et Ziegfeldkor.
Før den tid tog hun aldrig andres penge og betalte sine silkestrømper med, hvad hun tjente ved at synge og danse.
Hun elskede een mand, og han elskede seks kvinder, og spillet ændrede hendes udseende, saa hun krævede flere og flere penge til massage og en formue til skønhedsdoktorer.
Nu kører hun helt alene en lang højmoderne bil, læser i dagens avis hvad hendes mand bestiller i den mellemstatlige handelskommission, rekvirerer aar efter aar et større korset og undrer sig undertiden over, hvordan en mand kommer ud af det med seks kvinder.

GITTERVÆRKET

Nu er huset ved søens bred færdigt, arbejderne er begyndt paa gitterværket.
Tremmerne er lavet af jernstænger med staalspidser, der kan stikke livet ud af ethvert menneske, der falder paa dem.
Som gitterværk betragtet er det mesterstykke og vil udelukke pøblen og alle vagabonder og sultne mennesker og alle omstrejfende børn, der ser sig om efter en legeplads.
Gennem tremmerne og over staalspidserne vil intet gaa undtagen døden og regnen imorgen.

ANNA ZUROTH

Fold hænderne her over brystet — saadan.
Stræk benene en lille smule mere — saadan.
og send bud efter vognen, at den kan komme og bringe hende hjem.
Hendes mor vil græde lidt, og det vil hendes søstre og brødre osse.
Men alle de andre kom ned, og de er i god behold.
Og denne er den eneste af fabrikspigerne, som var heldig med at gøre springet da ilden udbrød.
Det skyldes guds haand og manglen paa brandstiger.

FISKEMAND

Jeg kender en jødisk fiskemand nede i Maxvel Street med en røst som en nordenvind blæsende over kornstubben i januar.
Han svinger sild foran eventuelle kunder med samme slags glæde, som naar Pavlova danser.
Hans ansigt er en mands, der er vældig glad over a sælge fisk, vældig glad over at gud har skabt fisk, og kunder til hvem han kan faldbyde sine varer fra en trækvogn.

STIL

Stil — klø paa med din snak om stil.

Du kan ligesaa godt spørge hvor en
mand faar sin stil fra, som du kan
sige hvorfra Pavlova fik sine ben.
Eller Ty Cobb sit cricketøje.

Snak bare løs
Tag blot ikke min stil væk
Den er mit ansigt
Maaske ikke nogen gavn til
Men ihvert fald mit ansigt.

Jeg taler med det, jeg synger med det,
jeg ser, smager og føler med det.
Jeg ved hvorfor jeg ønsker at beholde det.

Dræb min stil!
Og du brækker Pavlovas ben!
Og du blinder Ty Cobbs cricketøje.

UNGT HAV

Havet er aldrig stille
Det hamrer mod kysten
Rastløst som et ungt hjerte
Jagende.

Havet taler
Og kun de stormfulde hjerter
Ved hvad det siger:
Det er en talende grov mors ansigt.

Havet er ungt.
Een storm renser det for al graanen
Og løsner dets alder.
Jeg hører det le ubekymret.

De elsker havet,
Mænd som færdes paa det
Og ved, de skal dø
Under dets salt.

Lad blot de unge komme,
Siger havet.
Lad dem kysse mit ansigt
og høre mig
Jeg er det sidste ord,
Og jeg fortæller,
Hvor storme og stjerner kommer fra.

CLARK STREET BROEN

Støv fra fødder
Og støv fra hjul.
Vogne og mennesker der gaar.
Dagen lang, fødder og hjul.

Nu . .
. . Kun stjerne og taage.
En enlig betjent
To cabaretdansere.
Atter stjerner og taage.
Ingen fødder eller hjul mer
Ingen støv eller vogne.
— Blodets og guldets røst. —
Stemmer fra brudte hjerter.
. . Stemmer der synger, synger
. . Stemmer af sølv der synger
Blidere end stjernerne
Blidere end taagen.

OM FRIHED

AF GREGERS JENSEN

Det er en udbredt Anskuelse, at ogsaa en haard Tid kan være gavnlig, det svage og mindre værdifulde i Kunsten bukker under, det gode og værdifulde skal nok klare sig igennem. Men det er en grim Narresut. Alt for mange Kræfter maa sættes ind paa blot at eksistere. Formelt har vi Frihed til at male hvad vi vil, men naar Kaarene for Masser af Unge — og ogsaa Ældre — er saa elendige som nu, bliver Friheden en Illusion.

Det danske Samfund prises for sine Frihedstraditioner og sin høje Kultur, men det er, som om kun døde Mænd har Interesse. At der bag den megen Snak er Vilje til at støtte de Unge, der bærer Kulturen videre frem, mærkes ikke. Hvad der paa den Maade gaar tabt, kan ikke maales, men det er hurtigt overset, hvad der gøres for at støtte den levende Kunst.

Undervisningsministeriet foretager enkelte Indkøb paa Kunstnernes Efteraarsudstilling og andre statsanerkendte Udstillinger. Dermed mener man aabenbart at have gjort sin Pligt, og de Malere, der ikke kan eksistere paa anden Maade er henvist til Socialhjælp — med Udsigt til Nødhjælpsarbejde — og man glemmer at denne skal bruges baade til at leve af og til Anskaffelse af Materialer. Man forlanger at de skal gaa til Kontrol, trods det at de ikke er arbejdsløse, og Malere fra Akademiet maa forlade Undervisningen i den Tid Kontrollen tager.

Private Legater og Carlsbergfondets Indkøb kommer som Regel ikke Malerne til Gode i de første allervanskeligste Aar. Enkelte Indkøb gøres der dog paa Kunstnernes Efteraarsudstiling bl. a. af Kunstforeningen. Det er selvfølgelig naturligt, at alle, der forstaar Kunstens Betydning i et Samfund støtter den paa bedste Maade, og her maa vel Kunstforeningen komme i første Række.

Man ser da ogsaa at »takket være det oprettede Støttefond har Kunstforeningen i Aar kunnet købe dobbelt saa mange Kunstværker som ellers«, og tror, her sættes virkelig ind med Støtte til Kunsten i en svær Tid. Men desværre forsvinder Glansen, naar man faar at vide, at Kunstforeningen stadig driver den Trafik at underbyde Malerne. Særligt utiltalende bliver det nu, hvor det er forfærdelig svært for mange at sige nej til et daarligt Tilbud.

Fornylig i en Radioudsendelse om Kunstnernes Efteraarsudstilling blev der rejst Krav om Statsstøtte til denne Udstilling, der forlængst har dokumenteret sin store Værdi. Kravet burde udvides til ogsaa at omfatte Støtte til Kunstnere, der paa denne Udstilling og paa anden Maade har vist, at de er med i Kulturens videre Udvikling.

For et Samfund, der vil Frihed, maa det være naturligt at imødekomme et saadant Krav, saa Frihed og høj Kultur bliver andet end tomme Ord.

Jonals Co.

NOTER

HØJESTE ANERKENDELSE

Undertegnede Kunstnere anbefaler hermed „HELHESTEN"s Ansøgning til Ny Carlsbergfondets Direktion om Støtte til Billedmaterialet. Vi anser det for betydningsfuldt for dansk Kunstliv, at der i den nuværende Periode eksisterer et Blad, der holder saavel Kunstnerne som det kunstinteresserede Publikum underrettet om de nyeste og mest betydningsfulde Resultater indenfor Kunsten og Kunsthistorien. Det er vor Mening, at „HELHESTEN" i de hidtil udkomne Numre har ydet en Indsats her. Det vilde være meget uheldigt om dette værdifulde Arbejde af økonomiske Grunde ikke kunde fortsættes.

Jens Søndergaard, Victor Haagen-Müller, Aug. Keil, A. Salto, Niels Lergaard, Gottfred Eickhoff, Holger J. Jensen, Ernst Syberg, Ole Kielberg, Victor Brockdorff, Poul la Cour, Søren Christmas, Immanuel Ibsen, Carl Østerbye, Ulf Hoffmeyer, Karl Bovin, Folmer Bendtsen, Georg Jacobsen, Holger Kapel, Poul Schrøder.

Til Redaktionen af »HELHESTEN«. Hr. R. Dahlmann Olsen.

Direktionen har paa et Møde behandlet Deres Henvendelse af 22. ds. om Støtte til Udgivelse af »HELHESTEN«, men beklager herved at maatte meddele Dem, at den ikke ser sig i Stand til at imødekomme denne Ansøgning.

P. D. V.
Helge Jacobsen.

OMKRING DEN SVENSKE UDSTILLING

Hvad fik vi ud af udstillingen af svensk kunst? Stemningen mellem danske kunstnere kan ikke siges at have været overvældende. Vi maa imidlertid indrømme, at der er forskellige ting, der kan have vanskeliggjort os tilegnelsen og overblikket, og derfor ikke har gjort vor bedømmelse helt retfærdig. For det første er lyset og koleritten, specielt i Nordsverige en anden end vi er vant til herhjemme, og ikke alle har tilstrækkelig kunnet se bort fra denne forskel. Vi ved heller ikke, om vi har set et fyldestgørende udsnit af hver enkelt kunstners produktion, der for de flestes vedkommende maa strække sig gennem mange aar. Endelig er det ikke alle kunstnere af betydning, der er med i udstillingen. For eksempel savnes Vera Nielsson, der her huskes stærkt fra den sidste Unionaleudstilling.

Abstrakt kunst har endnu ikke naaet Sverige, eller er den ikke blevet taget med paa grund af konservatisme? Men tendensen henimod en udvikling i denne retning, ser man mange steder. Man behøver blot at se paa den maleriske opfattelse i Inge Schiölers kunst eller paa Ragnar Sandberg.

Hvordan den svenske udstilling virker i forhold til dansk kunst, er det vanskeligt at sige noget bestemt om. Vi har let ved at overvurdere os selv, og det drejer sig jo ikke saa meget om at sammenligne, som at stille sig aaben og modtagelig for de indtryk vi kan faa udefra.

ET DÆKKET UNDERSKUD

Sommerudstillingen paa statens musæum for kunst 1941 har paataget sig af sit overskud at dække det underskud, der fremkom ved de unge kunstneres teltudstilling i dyrehaven. Selv om det maa forekomme en naturligt, er det dog saa sjældent at den slags ting sker, at det er værd at bemærke.

Litografierne i dette og de følgende Numre skyldes en enestaaende Velvilje fra Dir. Birch, Akts. Recato (Cato's litografiske Anstalt). Det er os en Glæde, at denne Gestus har gjort det muligt for os at lade en Række unge Kunstnere komme i Kontakt med det litografiske Arbejde.

FORENING FOR UNG DANSK KUNST

Det er glædeligt, at der er opstaaet en kunstforening, der kan bringe lidt ligevægt i de forhold, som maleren Gregers Jensen omtaler i sin artikel her i bladet, og vi opfordrer hermed alle vore interesserede til at melde sig ind i den.

Foreningen har til formaal at støtte unge, talentfulde kunstnere, navnlig saadanne, der endnu ikke har opnaaet officiel anerkendelse, og som følge deraf ofte trænger til en opmuntring.

Foreningen vil virke dels ved indkøb af ung kunst fortrinsvis paa „Kunstnernes Efteraarsudstilling" og beslægtede udstillinger, dels ved støtte paa anden maade.

Kontingentet er 15 kr. aarlig, dog kan medlemmer — aktive som passive — af „Kunstnernes Efteraarsudstilling", der fremsætter begæring derom, nøjes med at betale 5 kr. aarlig.

De indkøbte kunstværker bortloddes blandt medlemmerne, der deltager med et lod for hver 5 kr. betalt kontingent. Vinderne faar lejlighed til at vælge mellem de indkøbte kunstværker i den rækkefølge, hvori deres numre er udtrukket.

I denne tid, hvor der er saa stor interesse for kunst, er der al mulig grund til at støtte den unge, levende kunst mest muligt, saa vi opfordrer Dem herved til at melde Dem ind i „Foreningen for ung dansk kunst" og tillige agitere for foreningen blandt Deres kunstinteresserede bekendte.

De bliver medlem ved at indsende kontingentet til giro nr. 22598 eller ved at indmelde Dem gennem et af bestyrelsesmedlemmerne.

Foreningen for ung dansk kunst.
Sekretariat: Sigurdsgade 26, N.

Holger Kapel
Billedhugger
Birkerød, Birkerød 564

Søren Madsen
Fabrikant
Sigurdsgade 26, Ce. 14037

Svend Heltberg
LRSagf., Redaktør
Collegievej 29, Ordrup 3511

S. Hjort-Nielsen
Maler
Oehlenschlægersgade 13 A.

Ole Hammer
Dr. phil.
Bakkevej 25, Holte . Holte 814

NÆSTE AARGANG vil blive udsendt gennem postvæsenet, og vi beder derfor vore abonnenter om omgaaende at indsende vedlagte indbetalingskort — eller hvis de ønsker beløbet opkrævet samtidig med at første hefte udkommer, at indsende bestillingskortet, idet det er af største betydning, at vi saa hurtigt som muligt kan faa overblik over oplagets størrelse.

Hos Birthe og Nick

I HELHESTENS BAR

VALKENDORFSGADE 13 . TELEFON PALÆ 8867 . AABEN FRA KL. 14

AXELHOLM, KBHVN.